

language Says about linguodidactics approach to the study of English poetry and reading the text through the mediation of translation in the classroom on world literature. In article was given the concept of fonní, grammatical and semantic types of rhythm, examples of their education in the W.H.Auden's poem «O where are you going?», J.R.Kipling's «If...» and sonnet No.130 by William Shakespeare, was given the idea about the peculiarities of intonation in English texts and differences of intonation in Ukrainian translations. In teaching new vocabulary to the sonnets of Shakespeare solved lexical meaning of obsolete words and grammatical ligaments, to a poem by W.H.Auden given the translation the names of literary characters and to a poem by J.R.Kipling given a semantic translation of verbs from the dominant construction «If you can + notional verb...» The effectiveness of training greatly depends on the application of technology integration of teaching methods Knowledge of linguistics and literary studies will contribute to the formation of professional competence of students-philologists

Key words: professional competence, interdisciplinary integration, process technology, linguistic aspects, the English-language text, literary terms, expressive reading

УДК 81:37:005

О. С. Сторонська

НЕОКОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Статтю присвячено розгляду актуальних змін методологічних засад і принципів навчання іноземних мов, визначенню сутності та характеристики основних положень неокомунікативної парадигми іншомовної освіти, що відображає певну наступність стосовно класичного комунікативного підходу 70-х років та водночас охоплює актуальні вимоги до теорії і практики навчання іноземної мови.

Ключові слова: іншомовна освіта, методологія, неокомунікативний підхід, парадигма, методика навчання іноземних мов.

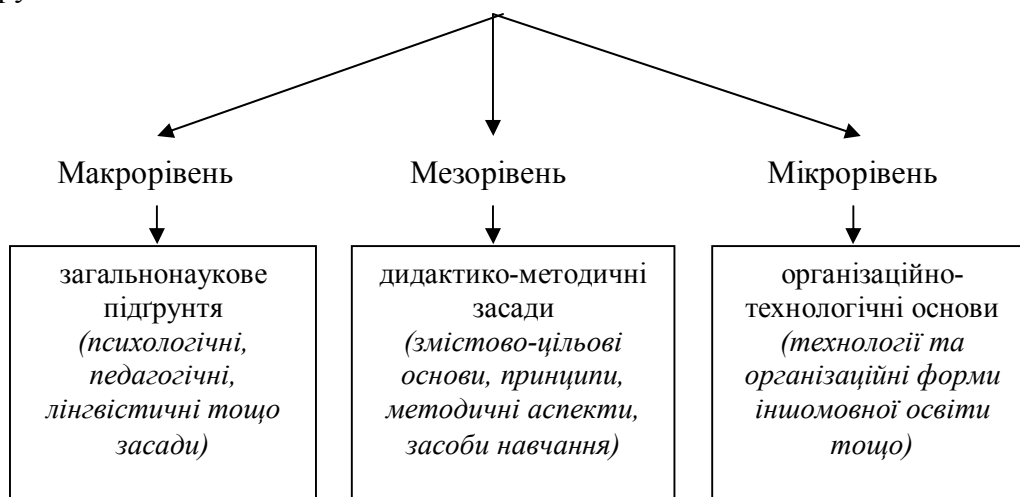
Постановка проблеми. Сучасний суспільний поступ супроводжується інтенсифікацією інтеграційних та глобалізаційних тенденцій в усіх сферах життя, зміцненням і поглибленням міжнародних зв'язків, що суттєво підсилює затребуваність іноземної мови у практичній та інтелектуальній діяльності людини й, відповідно, необхідність переосмислення ролі іншомовної освіти, її ціннісних установок, змісту, методів і форм тощо. З огляду на це останні десятиліття позначені жвавими науковими дискусіями стосовно теорії, методології, технології навчання іноземних мов, що призвели до різноманіття теоретико-методологічних підходів до іншомовної освіти, які відображають цілу низку принципів і норм організації навчального процесу, зокрема інтерактивний характер, комунікативну спрямованість, особистісну орієнтацію тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчаючи сучасну наукову літературу з проблеми, не можемо не відзначити здобутки вітчизняних дослідників у сфері обґрунтування сутності різноманітних методологічних підходів до навчання іноземної мови, зокрема комунікативного, діяльнісного, компетентнісного, культурологічного тощо (О. Паршикова [1], О. Петрук [2], Ю. Федоренко [3], Л. Черній [4] та ін.). Водночас в умовах активного переосмислення теоретико-методологічних засад іншомовної освіти в Україні зростає актуальність дослідження новітніх досягнень світової лінгводидактики в цій царині, адже виявлення змін, що відбуваються у теорії й методології іншомовної освіти зарубіжжя, слугує важливим джерелом ідей для оновлення вітчизняної практики навчання іноземних мов.

Мета статті полягає у вивченні особливостей становлення та засадничих положень неокомунікативного підходу як методологічної парадигми сучасної іншомовної освіти.

Виклад основного матеріалу. «Парадигма – складна теоретична система, що набула загального визнання і схвалення наукової спільноти в певний період часу» [7, с. 32]. Цей часто вживаний термін у світову філософію науки був впроваджений в 60-х роках ХХ століття відомим американським науковцем Т. Куном. Уточнюючи зміст названого поняття, учений диференціює дві групи таких систем, зокрема макропарадигми, тобто цілий комплекс беззастережно поділюваних членами певного наукового співтовариства знань, методів і принципів, значимих для ефективного розв'язання актуальних проблем і завдань, та мікропарадигми, що відображають одиничний елемент цього комплексу. Аналогічний підхід до трактування сутності парадигми як наукової категорії застосовується і сучасними дослідниками, скажімо, німецький науковець Є. Азендорпф визначає наукову парадигму як «сукупність послідовних, деякою мірою взаємодоповнюваних теоретичних ідей, принципів, методів, що набула незаперечного визнання і поширення в ході розвитку певної галузі науки» [5, с. 13]. Парадигми, за його твердженнями, відображають певною мірою загальноприйнятий консенсус щодо припущень, міркувань і переконань, які уможливають раціональне розв'язання низки нагальних питань.

Поняття «парадигма» сьогодні доволі активно застосовується в сфері методики викладання іноземних мов, що є цілком закономірним, адже і ця галузь науки є комплексною теоретичною системою в широкому сенсі, хоча і слугує передовсім практиці іншомовної світи, а не суто науковому пізнанню. Іншими словами, методика викладання іноземної мови – це більшою мірою своєрідна теоретична модель чи концепція процесу навчання іноземної мови (або ж їх сукупність), компоненти якої на основі різноманітних взаємозв'язків складають певну єдність і цілісність. З огляду на зазначене, під парадигмою в методиці навчання іноземних мов слід розуміти концептуальну модель постановки та вирішення проблем у сфері іншомовної освіти, засновану на сукупності досягнень відповідної наукової спільноти. Відомі американські науковці Дж. Річардс та Т. Роджерс [10] вказують на трирівневу структуру такої моделі.

Схема 1. Структура теоретичної моделі іншомовної освіти
(за Дж. Річардсом та Т. Роджерсом)

Водночас не кожна теоретична модель чи концепція навчання іноземної мови включає всі рівні та компоненти, представлені в наведеній схемі. Їх різноманітна експлікація зумовлюється комплексністю, різноаспектністю процесу іншомовної освіти і відповідно частим спрямуванням уваги лише на окремі його складові, як правило, найбільш проблемні в конкретний період часу. Теоретичні моделі й концепції іншомовної освіти мають, отже, тимчасовий характер, набувають впровадження і

зберігаються протягом декількох десятиліть, пропонуючи адекватні рішення проблем іншомовної освіти конкретного часового відрізка. Саме це уможливило виникнення в історії розвитку методики викладання іноземних мов і антитетичних парадигм, і парадигм, що відображають певну модифікацію чи удосконалене продовження попередніх. Так, сьогодні спостерігається певна спадкоємність чи наступність комунікативного підходу та тенденцій останніх років, що все більше утверджуються як відносно нова наукова парадигма іншомовної освіти. Комунікативний підхід до навчання іноземної мови виник в 70-х роках в англо-американському науковому просторі внаслідок поширення функціоналістських лінгвістичних підходів, які передбачали визнання першочерговості інструментальної функції мови: мова – це передовсім інструмент комунікативної взаємодії людей. Відповідно до положень лінгвістичного функціоналізму, мова має вивчатися під кутом зору своєї ролі в процесі людської комунікації і розглядатися як система такої комунікації, а не як нескінченна безліч форм і елементів.

Майже з моменту виникнення комунікативний підхід набув визнання у всьому світі, ставши провідною теоретичною моделлю навчання іноземних мов. Вона передбачала докорінний перегляд загальнонаукових підходів до іншомовної освіти, переосмислення її змістово-цільових, дидактико-методичних засад, застосування нових навчальних технологій та організаційних форм. Відтак, зміна пріоритетів відбулася на всіх рівнях та в усіх складових: у визначенні засадничих наукових підходів, формулюванні цілей і мети, окресленні змісту, виборі методів, технологій і форм організації навчання. Специфіку комунікативної парадигми іншомовної освіти визначає низка ключових ідей і позицій, зокрема орієнтація на особливості й вимоги реальної комунікації, акцентування функцій іноземної мови як інструменту спілкування, мовленнєва спрямованість процесу навчання, функціональність у відборі змістового матеріалу, ситуативність в організації навчального процесу, автентичність і варіативність навчальних завдань тощо.

За останні ж 30 років розуміння сутності процесу іншомовної освіти та, відповідно, комунікативної парадигми як її науково-методологічної основи зазнало суттєвих змін. Завдяки зусиллям плеяди відомих науковців вона була суттєво доповнена новими ідеями й підходами, і насамперед соціально-психологічними та педагогічними: діяльнісним, інтерактивним, міжкультурним, особистісно-орієнтованим тощо. З метою поняттєвого відображення цих змін комунікативної моделі іншомовної освіти в сучасній зарубіжній лінгводидактиці прийнято вживання терміну «неокомунікативний», уперше запропонованого в 1991 році німецьким ученим Ф. Кьонігсом. Це поняття вказує на наступність стосовно «класичної» комунікативної моделі іншомовної освіти 70-х років минулого століття, та водночас утверджує нове, ширше розуміння комунікації в освітньому контексті. Зокрема, згаданий дослідник визначив такі характерні ознаки неокомунікативної моделі іншомовної освіти: зміцнення міжособистісної комунікації між усіма суб'єктами іншомовної освіти; розширення сфер реалізації іншомовної комунікації учнів; гнучкі концепції навчання іноземної мови; інтегрований розвиток всіх видів іншомовної комунікативної діяльності учнів; оптимізація самостійності та творчості школярів в процесі іншомовної освіти та комунікації [6, с. 32].

Неокомунікативна модель, яка в зарубіжній науковій літературі дедалі частіше проголошується сучасною науковою парадигмою іншомовної освіти, не передбачає чітко визначеного чи «закритого» методологічного інструментарію, зовсім навпаки, йдеться про широке розмаїття навчальних технологій і форм. Її єдність і цілісність спостерігаються, отже, не на макрорівні – рівні організаційних форм і технологій навчання іноземної мови, а на більш загальному рівні засадничих ідей і принципів, тобто на макро- та мезорівні за представленою вище схемою Дж. Річардса та

Т. Роджерса. Такими принципами дослідники (Ф. Кьонігс [6], М. Райнфрід [9] та ін.) проголошують: особистісну спрямованість навчання і виховання, що дає змогу враховувати індивідуальні запити й інтереси кожного учня в процесі його становлення і розвитку та реалізувати фундаментальний виховний і розвивальний потенціал іншомовної освіти; орієнтацію на процес, а не винятково на результат, яка передбачає зосередження уваги не лише на вивченні іноземної мови як засобу комунікації, а й на свідомих та підсвідомих ментальних процесах, різноманітних інтелектуальних операціях і діях у ході її засвоєння, їх інтенсифікації; цілісність та комплексність іншомовної освіти, тобто врахування взаємозв'язку і взаємовпливу всіх аспектів навчальної діяльності учня під час вивчення іноземної мови, зокрема психомоторних, когнітивних, емоційно-афективних тощо; інтерактивність процесу навчання іноземної мови, яка реалізується в активній рівноправній взаємодії всіх його суб'єктів, інтенсивному взаємообміні різноманітною інформацією і досвідом, що забезпечує поглиблення знань і умінь, вдосконалення здібностей і якостей; міжкультурний характер іншомовної освіти, тобто усвідомлення іноземної мови як своєрідного «дзеркала» культури народу, який нею розмовляє, та її засвоєння як засобу ознайомлення зі способом життя, світобаченням, системою цінностей іншого народу; полілінгвальну спрямованість, що передбачає збільшення та урізноманітнення можливостей іншомовної освіти, її націленість на розвиток полікультурної багатомовної особистості.

Відтак, сучасні зміни парадигми іншомовної освіти не обмежуються новаціями в методично-технологічному аспекті, а передбачають переосмислення її теоретико-методологічних основ, використання низки названих наукових положень та ідей. Водночас примітно, що вони нерозривно взаємопов'язані й тісно переплітаються між собою. Концептуальна взаємозалежність зазначених положень, своєю чергою, слугує своєрідним показником їх утвердження у єдину парадигму іншомовної освіти. Обґрунтовуючи її засадничі положення, відомі зарубіжні науковці в сфері лінгводидактики (Ф. Кьонігс [6], Ф.-Й. Майснер [8], М. Райнфрід [9] та ін.) проголошують її макропарадигмою (відповідно до класифікації наукових парадигм Т. Куна), адже це – дидактична концепція високого ступеня узагальненості, що охоплює цілий комплекс підходів, принципів і варіантів їх реалізації.

Висновки. В результаті дослідження з'ясовано, що удосконалення процесу іншомовної освіти в сучасних умовах не обмежується модернізацією лише її методико-технологічного аспекту, а спрямовано на переосмислення її теоретико-методологічних основ, доповнення «класичної» комунікативної парадигми навчання іноземної мови 70-х років минулого століття новими методологічними підходами й принципами, зокрема інтерактивним, міжкультурним, особистісно-орієнтованим тощо. Виявлено, що з метою поняттєвого відображення численних змін комунікативної парадигми навчання іноземних мов у сучасній зарубіжній лінгводидактиці прийнято вживання поняття «неокомунікативний». Неокомунікативна парадигма навчання іноземних мов проголошується лінгводидактичною концепцією високого рівня узагальненості. Крім адаптованості до вимог реальної комунікації, характерними ознаками і сутнісними принципами іншомовної освіти вона визначає особистісну орієнтацію, полілінгвальну спрямованість, цілісність, комплексність, інтерактивний та міжкультурний характер, утворюючи цим нове та дещо ширше розуміння комунікації у контексті навчання. Перспективи подальших розвідок вбачаємо в аналізі загальнонаукових, дидактико-методичних та організаційно-технологічних основ неокомунікативного підходу до іншомовної освіти та з'ясуванні його впливу на світову практику навчання іноземних мов.

Список використаної літератури

1. Паршикова О. О. Теоретичні основи навчання іноземної мови учнів початкової загальноосвітньої школи : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Олена Олексіївна Паршикова ; Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2010. – 44 с.
2. Петрук О. М. Розвиток мовленнєвих умінь молодших школярів під час вивчення граматичного матеріалу на засадах функціонально-комунікативного підходу : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.02 / Оксана Миколаївна Петрук ; Ін-т пед. АПН України. – К., 2006. – 20 с.
3. Федоренко Ю. П. Формування у старшокласників комунікативної компетенції в процесі вивчення іноземної мови : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.09 / Юлія Петрівна Федоренко ; Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 2005. – 20 с.
4. Черній Л. В. Компетентнісний підхід у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземної мови в університетах США : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Людмила Віталіївна Черній; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – Т., 2011. – 20 с.
5. Asendorpf J. Persönlichkeitspsychologie / Jens Asendorpf. – Heidelberg, Springer, 2009. – 207 S.
6. Königs F. Auf dem Weg zu einer neuen Ära des Fremdsprachenunterrichts? Gedanken zur postkommunikativen Phase in der Fremdsprachendidaktik / Frank Königs // Taller de Letras. – 1991. – № 19. – S. 21-42.
7. Kuhn Th. Die Struktur wissenschaftlicher Revolutionen / Thomas Kuhn. – 12. revidierte und um das Postskriptum von 1969 ergänzende Auflage. – Frankfurt am Main : Suhrkamp, 1993. – 238 S.
8. Meißner F.-J. Vom induktiven zum konstruktiven Lehr- und Lernparadigma. Methodische Folgerungen aus der mehrsprachigkeitsdidaktischen Forschung / Franz-Joseph Meißner, Ulrike Senger // Bausteine für einen neokommunikativer Französischunterricht / F.-J. Meißner, M. Reinfried (Hrsg.). – Tübingen : Narr, 2001. – S. 21-50.
9. Reinfried M. Neokommunikativer Fremdsprachenunterricht: ein neues methodisches Paradigma / Marcus Reinfried // Bausteine für einen neokommunikativer Französischunterricht / F.-J. Meißner, M. Reinfried (Hrsg.). – Tübingen : Narr, 2001. – S. 1-20.
10. Richards J. Approaches and methods in language teaching. A description and analysis / Jack Richards, Theodore Rodgers. – Cambridge : Cambridge University Press, 1993. – 171 p.

*Одержано редакцією 19.04.2015 р.
Прийнято до публікації 21.05.2015 р.*

Аннотация. Сторонская О. С. Неокommунікативний підхід як методологічна парадигма навчання іноземній мові. *Стаття присвячена розгляду актуальних змін методологічних основ і принципів навчання іноземною мовою, визначенню сутності та характеристик основних положень неокommунікативної парадигми багатомовної освіти, що відображає певну перевагу порівняно з класичним комунікативним підходом 70-х років і в той же час охоплює актуальні вимоги теорії та практики навчання іноземній мові.*

Ключевые слова: *багатомовна освіта, методологія, неокommунікативний підхід, парадигма, методика навчання іноземною мовою.*

Summary. Storonska O. Neocommunicative approach as methodological paradigm of foreign language teaching. *The article deals with actual changes of methodological foundations and principles of foreign language education. It was found out that the perfecting of foreign language education in modern conditions is directed on the rethinking of its theoretical and methodological foundations, the addition of new methodological approaches and principles, including interactive, cross-cultural, personality-oriented etc. It was determined that due to the conceptual reflection of these changes in the «classical» communicative paradigm of foreign language teaching in modern linguo didactics the term «neocommunicative» is used. Neocommunicative approach reflects a certain continuity in relation to classical communicative paradigm and at the same time covers the current requirements for the theory and practice of foreign language teaching, including personal orientation of education; the consideration of all aspects of learning processes; the interactivity of foreign language learning and teaching; intercultural nature of foreign language education etc. According to this, neocommunicative paradigm of foreign language teaching is declared as a didactic concept of high degree of generality, which includes a range of ideas, approaches, principles and ways of their implementation.*

Keywords: *foreign language education, methodology, neocommunicative approach, paradigm, methods of foreign language teaching.*